

Gabriel García Márquez

A TRAMONTÁNA

Csak egyszer láttam őt, a Boccaccióban, Barcelona egyik divatos mulatóhelyén, néhány órával azelőtt, hogy szörnyet halt. Egy csapat svéd fiatal győzködte, éjjel két órakor, hogy menjen velük Cadaquésbe, és ott mulas-
sanak tovább. Tizenegy svéd: alig lehetett megkülön-
bözteni őket, mert a fiúk és a lányok egyformák voltak: szépek voltak, keskeny csípőjük és hosszú, aranszőke hajuk volt. Ő legfeljebb húszéves lehetett. Fejét sűrű, göndör fürtök borították, sárgásfehér, bársonyos bőre volt, mint minden karib fiúnak, akit a mamája úgy szoktatott, hogy mindig az árnyékos oldalon járjon, és arab szemé talán azért csillogott úgy, hogy magába bolondítsa a svéd lányokat, meg esetleg néhány fiút is. Felültették a bár-
pultra, mint egy hasbeszélő a bábuját, és úgy próbálták rávenni a kiruccanásra, hogy slágereket énekeltek, és közben ritmusban tapsoltak hozzá. Ő kétségbeesetten szerette volna megértetni velük, hogy nem mehet. Valaki odakiabált nekik, hogy hagyják már békén, mire az egyik svéd vigyorogva odafordult hozzá:

– Ő a miénk – kiáltotta oda. – A szemétládából kotortuk ki.

Én nem sokkal azelőtt mentem be a Boccaccióba a barátaimmal együtt, Dávid Ojsztrah utolsó koncertje után, amit a Palau de la Música-ban adott, és a svédek hitelenségétől libabőrös lettem. Mert a fiúnak szent okai voltak rá, hogy ne menjen Cadaquésbe. Az előző év nyaráig ott élt, antillai slágereket énekelt egy divatos lokálban, míg a tramontána le nem döntötte a lábáról. A második napon sikerült elmenekülnie, és elhatározta, hogy ha fúj a szél, ha nem, többé nem megy vissza Cadaquésbe, mert biztos volt benne, hogy ha visszamegy, meghal. Ez olyasfajta karib bizonyosság volt, amit az a racionalista északi kompánia nem tudott megérteni, a nyári hőségtől felhevültem, meg az akkori idők kemény katalán boraitól, melyek esztelen gondolatokat ültettek el a szívekben.

Én úgy megértettem őt, mint senki más. Cadaqués a Costa Brava egyik legszebb és legérzékenyebb falva volt. Ezt részben annak köszönhettem, hogy csak a hegyoldal peremén vezető keskeny és kanyargós úton lehetett megközelíteni, a tátongó szakadék fölött, és nem kis lélek-
jelenlét kellett ahhoz, hogy az ember ötven kilométeres sebességnél gyorsabban hajtsa. A régi házak fehérek

voltak és alacsonyak, a Földközi tenger halászfalvainak hagyományos stílusában. Az új házakat híres építészek tervezték, tiszteletben tartva a település harmóniáját. Nyáron, amikor olyan meleg volt, mintha a hőség a szemközti járdáról, az afrikai sivatagból jönne, Cadaqués egy pokoli Bábéllé változott, az egész Európából odaözönlött turistákkal, akik három hónapon át helyet követeltek maguknak a helybelieknek meg azoknak a külföldieknek a paradicsomában, akik voltak olyan szerencsések, hogy akkor vettek ott olcsón házat, amikor még lehetett. Tavasszal és ősszel viszont, amikor a Cadaqués vonzóbb helynek bizonyult, nem volt ember, aki ne várta volna szorongva a tramontánát, mely a szárazföld felől fúj makacsul és könyörtelenül, és mely a helybeliek meg néhány tapasztalt író szerint az örület csíráit hozza magával.

Vagy tizenöt évvel ezelőtt én is gyakran kijártam oda, amíg a tramontána át nem süvített az életünkön. Még föl sem támadt, amikor már megérezttem, egy vasárnap délután a szieszta alatt: az a megmagyarázhatatlan bizonyosság töltött el, hogy valami történni fog. Rosszkedvem lett, szomorú lettem, pedig nem volt rá okom, és az volt az érzésem, hogy a fiaim, akik akkor még tíz éven alul voltak, ellenséges tekintettel figyelik a lakásban minden lép-
temet. Aztán hamarosan jött a portás egy szerszámos ládával meg pár köteg hajókötéllel, hogy rögzítse az ajtókat meg az ablakokat, és nem csodálkozott a levertségemen.

– A tramontána – mondta. – Egy órán belül itt lesz.

Régi tengeri medve volt, már nagyon öreg, de mester-
ségéből megmaradt a vízhatlan zubbonya, a matrózsapkája és a pipája, meg a sok ragya, amit a világ sói égettek a bőrébe. Szabad óráiban kint kuglizott a téren a különféle vesztett háborúk veteránjaival, vagy a turistákkal poharazott a tengerparti kocsmákban, mert azzal a tűzéres katalán szókinccsel, amivel rendelkezett, bármilyen nyelven képes volt megértetni magát. Büszkén mondogatta, hogy a földgolyó összes kikötőjében járt, de szárazföldi várost egyet se ismert. – Még a franciák Párizsát se, akármilyen is legyen – mondta. Mert a tengeri hajókon kívül nem bízott egyetlen járműben sem.

Az utolsó években hirtelen megöregedett, és már nem hagyta el a házat. Többnyire a portásfülkében tartózkodott, egyes egyedül, ahogy mindig is élt. Ott főzött magának egy pléhedényben a szesz főzön, de ez is elég

volt ahhoz, hogy mindnyájunkat elbűvöljön a gótikus konyha ínycségeivel. Kora reggeltől a lakókkal foglalkozott, emeletről emeletre járva, és az egyik legszolgálatkészebb ember volt, akit valaha is ismertem, a katalánok önkéntelen nagylelkűsége és száraz gyengédsége sugárzott belőle. Keveset beszélt, de abban, amit mondott, mindig benne volt a lényeg. Mikor nem volt más dolga, órákon át írogatta a totótippjeit, de csak ritkán ment el lepecsételtetni a szelvényeket.

Aznap délután, miközben a közelgő veszedelem miatt az ajtókat és ablakokat rögzítette, úgy beszélt a tramontánáról, mint egy asszonyról, akit csak gyűlölni lehet, de aki nélkül nem érdemes élni. Meglepett, hogy egy tengerész ilyen komolyan vesz egy szárazföldi szelet.

– Ez régebbi, mint a szárazföld – mondta.

Úgy beszélt, mint aki az éveket nem a napok és hónapok szerint tartja számon, hanem aszerint, hogy hányszor fúj a tramontána. – Tavalay, úgy három nappal a második tramontána után, szörnyű hasmenésem volt – mesélte egyszer. Talán ezért hitte úgy, hogy minden tramontána alatt éveket öregszik az ember. Olyan izgatott volt, hogy már alig vártuk a tramontána érkezését, mint egy halál hozó, de izgalmasan szép vendéget.

Nem sokáig kellett várnunk. Alighogy elment a portás, egy halk süvítés hangzott fel, aztán egyre életesebb és hangosabb lett, és végül akkora morajlássá erősödött fel, mintha földrengés lenne. Ekkor tört be a szél. Előbb csak egy-egy rohammal, melyek aztán egyre sűrűbben követték egymást, mígnem az egyik megrekedt fölöttünk, és csak fúj megállás nélkül, egy lélegzetvételnyi szünet nélkül, olyan erősen és olyan vadul, hogy abban már volt valami természetfölötti. A lakásunk, a Karib-tengerpart házaival ellentétben, a hegyre nézett, talán a katalánoknak a miatt az ósdi felfogása miatt, hogy a tenger szép, de még szebb, hogy ha hátat fordítunk neki. Így hát szembe kaptuk a szelet, és úgy fúj, hogy majdnem elszakadtak az ablakokat rögzítő kötelek.

Engem az lepelt meg a legjobban, hogy közben továbbra is gyönyörű idő volt: ragyogóan sütött a nap a felhőtlen égen. Úgy döntöttem tehát, hogy kimegyek az utcára a gyerekekkel, és megnézzük, hogyan viselkedik a tenger. Végül is a gyerekek a mexikói földrengések és a Karib-tenger hurrikánjai közt nőttek fel; gondoltuk, mit számít nekünk egy orkánnal több vagy kevesebb. Lábujjhegyen mentünk el a portásfülke előtt, és láttuk, hogy a portás egy tányér kolbászos babfőzelék fölött meredten bámul ki az ablakon, a szélvihart figyelve. Nem látott meg minket.

A ház falának tövében sikerült előre jutnunk, de amikor kiértünk a sarokra, bele kellett kapaszkodnunk egy oszlopba, hogy a szél el ne röpítsen. Onnan, az oszlop

mellől néztük ámulva a tengert, mely mozdulatlanul és áttetszően tündökölt a katalizma kellős közepén, míg a portás, a ház néhány lakójának segítségével, vissza nem vitt a biztos menedékbe. Csak akkor láttuk be, hogy az egyetlen értelmes dolog, amit tehetünk, az, hogy bezárkózunk a lakásba, amíg Isten úgy akarja. De arról, hogy meddig akarja, fogalma sem volt senkinek.

Két nap múlva az volt az érzésünk, hogy az a félelmetes szél nem is a természet műve, hanem emberi bosszú, amit azért eszelt ki valaki, hogy jól meggyötörjön vele, és mindenki úgy érezte, hogy csakis neki szól. A portás napjában többször is feljött hozzánk, mert aggódott a lelki állapotunk miatt, és friss gyümölcsöket hozott nekünk, a gyerekeknek meg mézeskalácsot. Kedden ebédre megajándékozott minket a katalán konyhakert remekével, amit a pléhfazekában főzött meg: csigával párolt nyúlhúst. Az iszonyat közepette valóságos örömműp volt.

A szerdai nap, amikor nem történt semmi, csak fúj a szél, életem leghosszabb napja volt. De valami olyasmi lehetett, mint a virradat előtti sötétség, mert éjfél után mindnyájan arra ébredtünk egy és ugyanabban a pillanatban, hogy nyomasztó csend vesz körül, olyan mélységes csend, ami csak a halál csendje lehet. A hegyre néző részen egy falevél se rezgett. Úgyhogy kimentünk az utcára, de olyan korán, hogy a portásfülkében még sötét volt, és gyönyörködve néztük a hajnali eget, melyen még ott ragyogott minden csillag, meg a tengert, mely önnön zöldes fényével világított alattunk. Még öt óra sem volt, de sok turista kint nyüzsgött már a parti köveken, boldogan és megkönnyebbülten, és kezdték felvonni a vitorlákat a háromnapos penitencia után.

Amikor kimentünk a házból, nem figyeltünk fel rá, hogy a portásfülkében sötét van. De amikor hazamentünk, már a levegő is ugyanolyan zölden foszforeszkált, mint a tenger, a fülkében viszont még mindig sötét volt. Furcsának tartottam a dolgot, bekopogtam, kétszer egymás után; aztán, mivel nem kaptam választ, benyitottam a fülkébe. Azt hiszem, a gyerekek hamarabb látták meg, mint én, és rémülten sikoltottak fel. Az öreg portás, a matrózskabátjának hajtókájára rátűzött valamennyi kitüntetésével, amiket a hajózásban szerzett érdemeiért kapott, ott lógott a fülke középső gerendáján, enyhén himbálózva még a tramontána utolsó fuvallatától.

Még erősen lábadozóban és a nosztalgia idő előtt ránk tört érzésével, a tervezettnél korábban ott hagytuk a falut, azzal a szilárd elhatározással, hogy soha többé nem térünk vissza. A turisták megint kint voltak az utcán, és a veteránok terén szólt a zene, de a veteránok csak amúgy félszívvel gurították a golyókat. A Maritim presszó poros ablakain keresztül láthattuk még néhány barátunkat a

